

הכנסת העשרים וארבע

יוזמת: חברת הכנסת מירב בן ארי

פ/24/2091

הצעת חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין) (תיקון – מינוי נציגות ציבור), התשפ"א-2021

הוספת סעיף 1א 1. בחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), התשי"ג-1953¹, אחרי סעיף 1 יבוא:

"מינוי נציגות ציבור 1א. (א) כל הרכב הדין בבית הדין הרבני או בבית הדין הרבני הגדול יכלול דיינים ושתי נציגות ציבור.

(ב) נציגות הציבור בבית הדין יהיו נשים בקיאות בתחום ההלכה והיהדות, שימנה שר המשפטים, בהסכמת השר לשירותי דת.

(ג) כשירה להתמנות כנציגת ציבור מי שמתקיימים לגביה כל אלה:

(1) היא בעלת ניסיון של חמש שנים לפחות בייצוג בבתי הדין או בבתי משפט לענייני משפחה בענייני מעמד אישי;

(2) היא לא הורשעה בעבירה פלילית, שמפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין היא ראויה לכהן כנציגת ציבור; לענין זה, "הורשעה", בעבירה פלילית – לרבות מי שבית המשפט קבע כי ביצעה את העבירה;

(3) היא לא הורשעה בעבירת משמעת אשר מפאת מהותה, חומרתה או נסיבותיה אין היא ראויה לכהן כנציגת ציבור.

¹ ס"ח התשי"ג, עמ' 165.

(ד) מינויה של נציגת ציבור הוא לארבע שנים, והשר רשאי למנותה לתקופת כהונה נוספת אחת, ובלבד שלא תכהן כנציגת ציבור מי שמלאו לה 75 שנים.

(ה) נציגת ציבור רשאית להתפטר מתפקידה במתן הודעה בכתב לשר המשפטים; כהונתה תופסק בתום שלושים יום מהגשת כתב ההתפטרות, אם לא הסכים שר המשפטים למועד קצר יותר.

(ו) הטיפול בתלונות כנגד נציגות ציבור יהיה זהה לאופן הטיפול בתלונות כנגד דיינים בשינויים המחויבים.

(ז) שר המשפטים, באישור השר לשירותי דת, רשאי לקבוע הוראות נוספות בעניין מינוי של נציגות ציבור בבתי הדין הרבניים וכהונתן.

ד ב ר י ה ס ב ר

מטרת הצעת החוק היא למנות נציגות ציבור שישבו לצד הדיינים בבתי הדין הרבניים בענייני מעמד אישי, בדומה לנציגי הציבור המשמשים היום בבתי הדין לעבודה.

בתי הדין הרבניים בישראל אמונים על השיפוט בתחום דיני המשפחה, הכוללים מעמד אישי, נישואין וגירושין ושאר זכויות וחובות הנוגעות למעמד המשפחתי. בתי הדין הרבניים פועלים על פי ההלכה היהודית, אשר אינה בהכרח עולה בקנה אחד עם מכלול הערכים הנלווה לשלטון הדמוקרטי.

החברה הישראלית עברה כברת דרך משמעותית בכל הנוגע לשוויון מגדרי ולקידום נשים, אולם שינויים מבורכים אלו פסחו על בתי הדין הרבניים. נשים אינן יכולות לכהן כדיינות בבתי הדין, אינן רשאיות להעיד מלכתחילה, ועד לסוף שנות השמונים אף נחסמה בפניהן האפשרות לייצג בבתי הדין, ורק לאחר התערבות בג"ץ בנדון נפתחה עבורן אפשרות זו.

מציאות זו יוצרת אי-שוויון חמור ובסיסי בין גברים לנשים המגיעים להתדיין בבתי הדין, שכן אין ייצוג לעמדה הנשית בקרב הדיינים. בנוסף, נשים רבות מעידות על חוויה לא נעימה כאשר הן עומדות באולם שכולו גברים ונאלצות להשיב על שאלות אישיות הנוגעות לפרטים אינטימיים במערכת היחסים של בני הזוג.

כיוון שכיום קיימת בעיה הלכתית למנות נשים כדיינות, ועד שיימצא פתרון לסוגיה הלכתית זו, מוצע למנות נשים כנציגות ציבור אשר ישבו בתיקי מעמד אישי לצד הדיינים ויביאו לידי ביטוי את נקודת המבט הנשית. נציגות הציבור יהיו בקיאות בהלכה היהודית, ובעלות ניסיון של חמש שנים לפחות בייצוג בבתי הדין הרבניים או בבתי המשפט לענייני משפחה בנושאי מעמד אישי. מוצע כי את נציגות הציבור

ימנו שר המשפטים והשר לשירותי דת.

שילוב נציגי ציבור שאינם שופטים בערכאות אינו חדש. בבתי הדין לעבודה יושבים בכל דיון שני נציגי ציבור עוד משנת 1969, אחד המשמש כנציג העובדים ואחד כנציג המעבידים. שילובם נבע מההבנה כי נציגי הציבור, אשר מגיעים מעולם העבודה, מביאים עמם ניסיון מהשטח ביישוב סכסוכי עבודה, וכי הם מייצגים את נקודות המבט של "האזרח הקטן" ושל המעסיק, על מנת להעניק תמונה רחבה יותר של הסכסוך המגיע לפתח בית הדין.

הצעת חוק זו מבקשת להשתמש במודל הקיים בבתי הדין לעבודה ולהחיל אותו על בתי הדין הרבניים, בשינויים המחויבים. ההצעה מבקשת להוסיף לבית הדין נקודת מבט נשית על סכסוכי מעמד אישי, שתרחיב את התמונה שתוצג בפני בית הדין. שילוב של נשים כנציגות ציבור בבתי הדין הרבניים יתרום לשוויון בבתי הדין, ויאפשר לנשים המגיעות להתדיין לחוש נוח יותר במהלך הדיונים המורכבים והאינטימיים בענייני מעמד אישי.

מערכת שיפוטית המורכבת רובה ככולה מגברים, היא מערכת לא שוויונית ומציאות זו מהווה פגיעה יומיומית בציבור הנשים המתדיינות בבתי הדין. הצעת החוק מבקשת כי המחוקק, שהעניק סמכויות שיפוט לבתי הדין הדתיים, ידאג ליישום ערכי השוויון הבסיסיים באמצעות כניסתן של נשים למערכת בתי הדין, כל זאת מבלי לפגוע בהלכה היהודית.

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים על ידי חברת הכנסת עליזה לביא וקבוצת חברי הכנסת (פ/20/4562; הוסרה מסדר היום ביום י"ז באייר התשע"ח (2 במאי 2018)), ועל ידי חברת הכנסת תהלה פרידמן וקבוצת חברי הכנסת (פ/23/2015).

הצעת החוק זהה לפ/23/2015 ולפיכך לא נבדקה מחדש על ידי הלשכה המשפטית של הכנסת.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ו באב התשפ"א (04.08.2021)